

อัตลักษณ์ภูมิปัญญากับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

กรณีศึกษา : ภูมิปัญญาการทำกรงนกชุมชนบ้านนา ตำบลบ้านนา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทำกรงนกของชาวบ้านในชุมชนบ้านนา ภูมิปัญญาการทำกรงนกที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนา และแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำกรงนกของชุมชนบ้านนา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม สำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนามใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้และมีส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาการทำกรงนก การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนบ้านนาเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยภูมิปัญญาที่สำคัญของชุมชนและเป็นที่ยึดถืออย่างแพร่หลาย ได้แก่ ภูมิปัญญาการทำกรงนก ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากการที่ชาวอำเภอจะนะนิยมเลี้ยงนกเขาเป็นจำนวนมาก จึงมีการทำกรงนกเกิดขึ้นจนกลายเป็นภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน โดยกรงนกของชุมชนบ้านนาจะมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นขนาดของกรง รูปแบบของกรง และลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สามารถปรับประยุกต์หรือผสมผสานรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกันได้ตามความต้องการของลูกค้าหรือตลาด โดยภูมิปัญญาการทำกรงนกได้ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สำหรับด้านเศรษฐกิจจะเห็นได้ชัดเจนนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการทำกรงนกส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้จากการทำกรงนกขายทั้งที่ประกอบเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม ด้านสังคม พบว่า การทำกรงนกของชาวบ้านในชุมชนได้ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลทั้งในอดีตและปัจจุบัน เนื่องจากต้องมีการทำงานร่วมกัน ติดต่อกัน ประสานงาน และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น เกิดความรักความสามัคคี และเกิดจิตสำนึกร่วมภายในชุมชน และด้านวัฒนธรรม ซึ่งพบว่าการทำกรงนกของชุมชนบ้านนาได้กลายเป็นภูมิปัญญาและเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของชุมชนบ้านนาที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นและเป็นที่ยอมรับและรู้จักอย่างแพร่หลาย สำหรับแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำกรงนก ได้แก่ การเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำกรงนก การพัฒนาต่อยอดหรือการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์กรงนกบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการตลาด เพื่อให้การทำกรงนกของชาวบ้านในชุมชนบ้านน่ายังคงเป็นอัตลักษณ์ภูมิปัญญาที่อยู่คู่ชุมชนตลอดไป

ประโยชน์ที่เกิดขึ้น ได้แก่ การได้องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำกรงนกของชาวบ้านในชุมชนบ้านนา ภูมิปัญญาการทำกรงนกที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนา และแนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำกรงนกของชุมชนบ้านนา ตลอดจนชุมชนบ้านนาสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน หรือแม้แต่ชุมชนอื่น ๆ ก็สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตนเองตามแต่ละบริบทของชุมชนเพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเอง